

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563,
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

SLOVENE

Veliki Besednik

Znano je, da nobena stvar na svetu nima tako človeškega obelastila kakor praznovestnost. Pomislimo samo, na kakšne praznovestne nazore, običaje in strahove, spominjajoče na najprvotnejše poganstvo, naletimo po dva tisoč letih krščanske kulture celo pri najbolj kulturnih narodih, v najprosvetlenejših velenostih, v najbolj »naprednih« krogih sodobne družbe! In tu ne gre samo za nazore, ki so sami po sebi čisto nedolžnega značaja — na primer, če lovec srečajo zjutraj staro ženico — ampak čisto za predsodke metafizičnega in etičnega značaja, ki usodno vplivajo na življenje, na družino, na položaj žene, na razmerje med »nižjimi« in »višjimi« sloji v družbi — stvari, ki temeljijo na nazorih iz najbolj barbarske dobe naše zgodovine in o katerih bi človek sodil, da po tolikih stoletjih krščanske kulture ne bi smele biti več mogoče.

Med take pojave spada tudi framonstvo. To je praznovestje nekaterih ljudi, ki se prištevajo k »izobraženemu« razredu človeštva, ki si domišljajo, da so se po malikovanju »čistega razuma« povzpeli na vrh človeškega razvoja in ki se smatrajo zato za voditelje človeškega napredka. Oni smatrajo — kakor nam pove na primer gospod Damjan Branković, Veliki Besednik Velike Lože v Beogradu, v svoji najnovejši brošuri — da je njihova naloga, da »jugoslovanski narod končno povedejo iz ozkega okvira nacionalnih in religioznih idej na humani in svetovni teren, da poslavijo življenje posameznikov in države pod nadzorstvo »zdravega razuma« in »znanstvenih resnic«, kakor se namreč predstavljajo njihovu framonstvenemu razumu, in da tako jugoslovanski narod približajo »velikemu« Tvorcu vesoljstva, ki se v framonstvi praznovestski frazeologiji imenuje tudi »veliki Nejmar«. To je vera neke elite, ki se deli v najrazličnejše stopnje več ali manj v framonstveni »misterij« posvečenih velikih in manjših mojstrov, bratov in novicov, ki se podvrgujejo najbolj bedestim nočnim ceremonijam, pohajajočim še iz najtemnejših dob srednjega veka, in ki se v urah navadnega družabnega obhajanja zbirajo v frakih ali v smokingih ob čaju na običajno prazno konverzacijo plitve voburžurške družbe, z visoka gledajo na ubogo množico, ki še stiva po duševnem mraku. Dojem to zdravo ljudstvo veruje v osebnega Boga, v večno življenje, v nespremenljive moralne zakone in v nadnaravne vrednote, vidi framonstveni bratje, kakor nas poučuje Veliki Besednik, gospod Branković, z neko le nim lastno intencijo povsod »Duha vesoljstva«, ki s pomočjo eteričnih tresljajev giblje vse plemenite duše v tajinstveni ljubezni in harmoniji in traja pota etičnega prepoveda. Ta tajinstveni nauk, ki meša resnico z božnimi blodnjami preživetih arabskih, židovskih, italijanskih in drugih mističnih pantheistov srednjega veka pa s plehčim razumarskim francoskim, angleškim in nemškimi deistom 18. stoletja, se zdaj ponuja kot odlična filozofija »edinstvenega jugoslovanskega« cilja, ki jo hočejo naši framonstvi ustvariti na podlagi svoje v pravičnem časi najprimitivnejšega pogonskega umovanja segajoč »modrosti«.

Ta framonstveni filozofski simplicitet, ki v očeh znanstva ne predstavlja danes ničesar več ko preostanek najemonejše racionalizma zapadle dobe prošlosti, bi kljub reklamam, katero mu dela Veliki Besednik iz Beograda, ne zaslužil našega zanimanja, ako bi se nekatera izvajanja omenjene brošure s tako čudovito točnostjo ne skladala s frazami, ki jih dan za dnem čitamo v izvestem naprednem časopisu naše milo domovine. Veliki begradski mojster, ki nam naznanja, da se je v Ljubljani osnoval »framonstveni venč« Valentina Vodnika, — epohalen dogodek, o katerem Veliki Besednik trdi, da je to po porodu ilirske misli najznamenitejši pojav idejnega reda med brati Slovence! — ta Veliki mojster torej pravi, da ima naša framonstarija služiti v prvi vrsti »asimilaciji jugoslovanskih plemen«, ki so po njegovem mnenju žal razdeljena na štiri različna duševna sredstva, na tri različne »religijske jezike« (edinstven izum gospoda Damjana Brankovića!) in na tri nasprotujoče si kulturne vplive. Te stvari bo, pravi Veliki Besednik, enkrat »udaril zdravi razum in državna zavest«, kakor jo namreč pojmujejo bratje framonstvene lože. Da se pa vsa jugoslovanska plemena združijo v eno framonstveno ateistično bratovščino in kulturo, v en sam narod framonstvenega kova, je treba brezobzirnega »skulturnega« boja proti katoliški veri, cerkvi in duhovščini. Čeprav se, kakor sosesno naglašajo veliki mojster begradske lože, v jugoslovanski ustavi zahtevajo popolna svoboda vesti, vere in cerkve, čeprav se po ustavi ne sme vplivati na versko prepričanje nikogar, čeprav je framonstvo zaščitnik svobode vsakogar, čeprav naš prosvetni minister izdaja naredbes za poglobljeno verskega pouka in vzgoje v smislu narodne tradicije, je treba po zahtevi Damjana Brankovića ukiniti v šolah verski pouk, se mora vpletati obvezen zakon za katoliško duhovščino, je treba cerkev razlastiti, je treba vero v vse nadnaravno, nadsebnost, nadčloveško in transcendentno iz narodnega srca izbrisati. Sijajna logika, ki je tako v protislovju s svobodomiselnimi frazami framonstvenih bratovščin same kakor s svobodnimi ustave ter tradicijo jugoslovanske, vendar pa v popolnem skladu s tendencami jugoslovanskega svobodomiselstva sploh, kakor čim dalje bolj silijo na dan in se skušajo uveljaviti v javnem življenju. Čisto v duhu teh krogov je tudi, če se Veliki Besednik zahteva v svoji brošuri s posebno besnostjo v slovensko katoliško duhovščino, katero dolži, da »nikjer drugod duhovništvo ni z večjo vnemo stalo v službi narodnih blažiteljev kakor v Sloveniji«. Prezirajoč to podlo kleveto begradske Velike Lože, kakor edino zasluži, hočemo pribiti samo še to, da brošura gospoda Damjana Brankovića najje

Minister Jelič o trogirskem levu

Mussolinijev manever razgaljen

Beograd, 21. dec. AA. Na današnji seji senata so pred prehodom na dnevni red senatorji gg. dr. Dinko Trinajstić, Jovan Banjanin, dr. Mica Micić, dr. Josip Šilović, dr. Gustav Gregorin, dr. Ivan Gmajner, dr. Miroslav Ploj, dr. Stanko Švrlija in dr. Ljubomir Tomašić postavili vprašanje na ministra za zunanje zadeve Bogoljuba Jevtića. Na to vprašanje gospodov senatorjev je zunanji minister Bogoljub Jevtić odgovoril (glej):

Interpelacija, ki so jo v italijanskem senatu vložili nekateri senatorji, je nastala zaradi takozv. »incidentov in vandalizma na Krku in v Trogiru«. Govori interpellantov kakor tudi odgovor predsednika italijanske vlade na to interpelacijo so iznenadili kraljevske vlade in povzročili mučen vtis po vsej naši državi.

Kr. vlada se je v vsej svoji politiki nasproti kraljevini Italiji vsekar ravnala po iskreni želji, da bi bila z njo v čim boljših sosedstvenih odnosih in da bi te odnose tako razvila, da bi postali čim bolj prijateljski. Zategadelj je skušala prepričati vse, kar bi moglo ovirati to politiko. Kr. vlada je vedno želela tudi to, da bi tisto malo število opantov, ki so po rapalski pogodbi optirali za Italijo, živelo v harmoniji z našim življenjem. Kr. oblasti so vedno imele in imajo nalog, da jim nudijo vsestransko zaščito, od njih pa zahtevamo, da mimo velikih privilegijev, ki jih jim dajejo pogodbe, ne pozabijo, da tvorijo v naši državi, na našem primeru neznatno in nepomembno manjšino in da zaradi tega ne smejo zase zahtevati izjemnega položaja, ki bi jih oproščal spoštovanja naših državnih zakonov. Dalje ne smejo pozabiti, da imajo obveze tudi nasproti državi, v kateri živijo.

Incidenti, ki so mi o njih moji spoštovani gospodje senatorji postavili vprašanje, nimajo ničesar dramatičnega na sebi. Le zlohotni kampanji je pripisati, da jih je predstavila kot sistematično zasnovano akcijo mržnje in izživljanja nasproti Italiji.

Namišljen mučenik.

Incident na Krku je navaden kavarniški pretep z vinom razgritih naših in italijanskih mladencev, ki so se med sabo potolkli v noči od 25. na 26. avgusta t. l. Po odhodu iz kavarne je bil v pretepu na italijanski strani ranjen Karlo Lusino, od Jugoslovancev pa Josip Bogišić. Še iste noči so Lusina prenesli na Sušak, odod pa v bolnišnico na Reki, kjer so ga zdravili do 8. novembra t. l. Tega dne je Lusino zapustil bolnišnico popolnoma ozdravljen. Lusino se je nato vrnil na Krk in se posvetil svojemu prejšnjemu poklicu.

Kraljevska vlada je bila o tem pretepu na Krku, ki je razburil duhove tako italijanskih mladinskih organizacij, kakor naših, obveščena. Poslala je vrhovnega inspektorja notranjega ministristva, da ugotovi, kaj se je dogodilo in da da lokalnim oblastem najstrožja navodila o ohranitvi reda in mira. O ugotovitvah te preiskave, ki so jo kraljevske oblasti vodile na Krku glede tega pretepa kakor tudi o incidentih ob odhodu in povratku optantske mladine na počinke v fašistična taborišča v Italiji, je bilo predloženo tukajšnjemu predstavniku kraljevine Italije izrpano poročilo. Nihče tedaj ni mislil, da bo ta lokalna zadeva postala povod za takšno kampanjo proti naši državi.

Navaden nogometaš

Taisti Karlo Lusino je po nogometni tekmi s svojimi italijanskimi tovariši in zaradi sodelovanja pri neki igri 4. t. m. iznenada obolel in 5. decembra t. l. umrl. Takoj po njegovi smrti je zahteval italijanski konzularni zastopnik obdukcijo trupla pokojnega Lusina, kmalu pa je to zahtevo prekrical. O tem je italijanski poslanik v Beogradu obvestil ministra zunanjih zadev. Navzlic temu pa je kraljevska oblast po nalogu preiskovalnega sodnika v Šibeniku odredila obdukcijo trupla pokojnega Lusina. Obdukcijo so opravili zdravniški specialisti, določeni od sodišča in sicer gg. dr. Brevet, zdravnik na Krku, dr. Mažuran, banski zdravnik v Aleksandrovem in dr. Stanić, sreski sanitetni referent, ki so ugotovili, da se je pokojnemu Lusinu utrčala kila na levi strani. V to rano se je vsedel drob. Rana je nastala pri nogometni tekmi. Zdravniki so dalje ugotovili, da so bile

svoje vrh v trditvi, da »stališče katoliške duhovščine v Jugoslaviji ni v skladu s historično vlogo našega troimenega naroda« — teza, ki se vsak dan pojavlja v izvestnem delu jugoslovanskega časopisa. Vprašanje je zdaj samo to, ali ima ta protivrska, protikatoliška in protikršćanski Jugoslovancem naperjena maksima svoj izvor v framonstvu ali pa jo je naše framonstvo le prevzelo — za praktično življenje seveda več ali manj irelevantno vprašanje...

Več nimamo odgovoriti na to bornirano framonstveno filozofijo in politiko, koje smisel in zadnjo misel je p. Velikem Besedniku najlepše izrazil »brat« Goethe v besedah: »Denn unföhnd ist die Natur — Es leuchtet die Sonne über Böse und Gute — Und dem Verbrecher glänzen, wie dem besten — Der Mond und die Sterne.« Z drugimi besedami: bolj plitvega in pod moralno krinko obene bolj nemoralnega nauka kot je ta ni pod božjim soncem. Gorje državi, kjer bi taki nauki postali življenje! Ni čuda, če se takih moralno in socialno destruktivnih nazorov in njihovih označevalcev z vsami štirimi brani celo — boljševiska Rusija!

prvotne rane popolnoma ozdravljene in da zato smrt Lusine ni s temi ranami v nobeni zvezi.

Za tega delj ni bilo povoda za kakršnokoli diplomatski protest s strani italijanskega zastopnika. Kakor vidite, gospodje senatorji, smrt tega mladčnika ni v nobeni zvezi z ranami, dobljenimi med pretepom med 25. in 26. avgustom t. l. Pa tudi za ta pretep ne zadene krajevnih oblastev na Krku nobena krivda. Navzlic temu pa je bil žalostni dogodek povod, da so v italijanskem senatu govorili o uboju na Krku in o preganjanju italijanskih državljanov na Krku.

Trogirski lev ranjen

Incident z beneškim levom v Trogiru pa se je pripetil v noči od 1. na 2. decembra t. l., ko so neznanci, ki jih oblasti zasledujejo, poškodovali ta relief na vratih hiše; oblasti so kasneje relief sneli in ga spravile v mestnem muzeju. To nasilje je treba odkrito obsoditi in iskreno obžalovati. Z njim se niso ne moralno ne materialno kršili interesi kraljevine Italije, da bi bilo povoda za kakršnokoli diplomatski protest. Zaljena je naša država in čustva našega naroda, ki s pietetjo čuva vse tuje spomine širom naše domovine, ne samo tistih, ki so postavljeni v veličino in sijaj stare slave, nego tudi onih, ki spominjajo na oblast tujcev, zakaj v njih je pobuda za budno čuvanje in obrambo naših velikih sodobnih nacionalnih pridobitev.

Tudi ta osamljeni primer so na drugi strani Jadrana predstavlili kot sistematično rušenje beneških spomenikov, ki so velike vrednosti za italijanski narod.

Manever se je izjalovil

Beograd, 21. dec. I. Po govoru zunanjega ministra Jelića je predsednik senata na prošnjo dr. Trinajstića dal besedo drugemu podpisniku interpelacije, senatorju Jovanu Banjaninu, da se izjavi o odgovoru zunanjega ministra. Banjanin je v uvodnih besedah razložil motive, ki so ga prisilili, da stavi to vprašanje, ker je prepričan, da te motive delijo z njim vsi senatorji (burno odobravanje) in vsi dobri Jugoslovani v vsej državi, ki so globoko žaljeni v svojem nacionalnem čutu in narodnem dostojanstvu radi brezobzirnih napadov na čast in ugled, na neodvisnost in integriteto naše domovine. So tri stvari, za katere gre. Prvo je poskus, da se naša domovina obtoži kot država vandalizma in povzročiteljica nemirov in sporov v Evropi. Drugo je, gospodje, da se na zahrbljen način pred svetom pokaže razdvojenost jugoslovanskega naroda. In tretje je nedovoljeno vmešavanje v naše notranje zadeve, ki ga je treba energično odbiti. (Burno odobravanje.) Italija je skušala z bučnimi manifestacijami po vsej državi povzročiti vznemirjenje v evropski javnosti, ki naj bi nas ožigosala kot krivce za dogodke, ki se tam pripravljajo. Na srečo ta manever, kakor to dokazuje odmev v evropskem tisku, ni imel nobenega uspeha. Istotako so ostale brezuspešne težnje, da se razdvoji Hrvati in Srbi. Te težnje in poskusi nas dobro spominjajo na metode italijanske politike že od zdavnaj. Za časa vojne se je ravno ista politika laskala Srbom in njihovemu junaštvu ter jih opominjala, naj nikdar ne vežejo svoje usode s Hrvati, ker so Hrvatje avstrijski kozaki, danes pa se ta politika laska zapadni civilizaciji Hrvatov in jih hoče odepiti od našega narodnega edinstva.

Nato je govoril o latinski kulturi, s katero se stalno bahajo Italijani. Banjanin je naglašal, da kažejo največje civilizacije ravno oni narodi, ki se najmanj bahajo z njo. Civilizacija pa tudi ni bila izmišljena niti v Rimu niti v Nemčiji, ampak je obstajala že tedaj, ko za Rim še nihče ni vedel, ker ga ni bilo. Ker pa nam Lahji vedno mečejo pod noge to beneško kulturo in beneške leve, jim mo-

Komedijo z levom igrajo naprej

Trst, 21. dec. Z. Ob proslavi 50 letnice smrti Guglielma Oberdanka, ki so ga 1872. leta obesile avstrijske oblasti rade tega, ker je pripravil atentat na cesarja Franca Jožefa, je zaslovljen fašistični režim Marpicatti, podtajnik fašistične stranke, ki je bil delegiran iz Rima kot uradni govornik na tej proslavi, imel slavnostni govor. Med drugim je dejal: »Avstrija ni razumela in s svojo politično mentaliteto niti ni mogla razumeti nacionalnega čuta, v katerem je zgrajena superiornost kulture, da se ta kultura ne more uničiti z obešanjem ljudi, kakor tudi beneški lev ne morejo uničiti italijanske obojele plemenite duha Dalmatincev. — Radi tega primerja Oberdanka s fašistom Lusinom, ki da je bil na barbarski način ubit na italijanskem Krku radi nemirnega Jadrana, na katerem Italija vedno prikačuje svojo popolno zmago!« Te besede so sprejeli poslušalci z velikim odobravanjem. V taistem trenutku so dvignili dalmatinsko zastavo, ovito s črnim florom. Vse druge zastave so se ji priklonile. »Piccolo« piše pri tej priliki, da je Carlo Lusino v resnici novi italijanski mučenik. On je bil 26. avgusta v nekem pretepu hudo ranjen. Radi tega je bil prepeljan v reško bolnišnico, kjer je ostal od marca do 10. novembra. Ko se je vrnil okrepljen nazaj na Krk, se je sprehajal, nič hudega sluteč. Še 4. decembra je igral nogomet, toda po tekmi mu je postalo zelo slabo in je 5. decembra umrl. »Piccolo« skuša dokazati, da je Lusino umrl radi poškodbe pri pretepu, ne pa radi poškodbe pri nogometu.

Mi ne klonemo glave!

Gospodje senatorji! Zdaj vidite v pravi luči, kakšni so ti dogodki, ki so služili za povod in organiziranje te čudne revolte širom Italije proti kraljevini Jugoslaviji in našemu narodu. Kraljevska vlada mora pri tej priliki globoko obžalovati, da je prišlo v italijanskem senatu do tako nesmotnih in težkih besed, ki morajo ostati osamljene v mednarodnih odnosih. Dostojanstvo našega naroda ne dopušta, da bi se s tega mesta spuščali v kakršnokoli polemiko o tem. V teh časih, ko se res samo na papirju tako lahko razmečajo narodi in dele države, moramo ohraniti hladno kri, mirne živce in čuječno oko. To je v skladu z močjo našega naroda in z njegovo pripravljenostjo, da se vsega žrtvuje za svobodo in za ohranitev jugoslovanskih in nacionalnih pridobitev. Mi smo zmerom pripravljeni na sporazum in smo zmerom dokazovali voljo za razvoj najboljših sosedstvenih odnosov. Kraljevina Jugoslavija odločno in lojalno želi biti ena izmed branik miru, za katerega je trpela in trpi še zdaj žrtve in se toliko trudi zanj.

Toda, da se razumemo: Taka njena politika miru ni politika sklonjene glave ne prekrižanih rok za obvarovanje največjih narodnih interesov. Iskrena in odločna mirovna politika kraljevine Jugoslavije je globoko pojmovana politika njenega lastnega napredka in mirnega mednarodnega sodelovanja.

ramo povedati, da imamo poleg teh beneških levov v teh krajih še druge spomenike, in sicer gola skalovje in puste stene ob naši obali, ki so nam jih zapustili Benčani, ko so posekali naše gozdove. Banjanin je v svojem nadaljnjem govoru navedel tudi podrobnejše podatke te italijanske kulture. — Navedel je samo par slučajev te civilizacije: V Kobaridu je stal spomenik skladatelju Volariću Hrabroslavu, ki je skomponiral krasno pesem »Buči, buči morje adrijskosc«. Ta spomenik je bil uničen. Najprej mu je bila odbita glava, nato pa je bil ves porušen. Spomenik Vilharja, pesnika in narodnega voditelja v Postojni je istočasno porušila italijanska civilizacija. Banjanin končuje svoj govor z apalom na Zvezo narodov, da dvigne svoj glas radi provokacij, ki ogrožajo mir v Evropi. (Burno ploskanje in klicanje: »Tako je!«) Mi želimo mir in zblizanje z vsemi narodi, toda ti narodi se morajo zavedati, da jim hočemo biti samo prijatelji, ne pa njihovi podložniki.

To je civilizacija!

Za Banjaninom je govoril še senator dr. Micić, ki je naglasil, da je bila visoka kultura in civilizacija tudi v Dubrovniku, ki ni bil pod beneško oblastjo. Nato je govoril obširno o pravicah, ki jih uživa pri nas peščica Italijanov, preko pol milijona naših ljudi v Italiji pa nima danes nobenih pravic, nima šol niti gospodarskih institucij, ker je Italija s svojo civilizacijo poskrbela, da pomeče vse, kar je bilo slovenskega. Društveni domovi so bili požgani, njihovi kulturni delavci čerčijo po temnicah ali pa so internirani na otokih. Še slovenskim napisom na nagrobnih spomenikih italijanska civilizacija ni priznala. Spremeniti so se morali slovenski napisi, čeprav so ti spomeniki gotovo dostojnejši pieteti kakor pa beneški lev. Dr. Micić je nato izjavil, da se zadovoljuje z odgovorom zunanjega ministra. Tudi govor senatorja Micića je bil sprejet z velikim navdušenjem in ploskanjem.

Italija je vedno nedolžna

Rim, 21. dec. tg. V »Giornale d'Italia«, ki je posebno za italijansko vzhodno politiko oficijoznega značaja, nastopa njegov urednik Gayda o priliki sestanka male antage v Beogradu proti vestem, katere so razširjene v inozemstvu in ki podkajajo Italijo, da ima revizionistične namene v vzhodni Evropi. Zanimivo je, da imajo v Italiji ravno sedaj potrebo, jasno orisati tozadevno italijansko miselnost. Gayda se sklicuje na sklepe velikega fašističnega sveta od aprila 1932, ki je izrecno izjavil, da se sicer revizija nekaterih klavzul versailleske in trianonske mirovne pogodbe vsiljuje, da pa se sme zgoditi samo na podlagi statuta Zveze narodov. V tem stališču Italije se ni izpremenilo nič in je zato popolnoma neupravičeno, iskati v tem druge namene. Italija se zavzema za revizijo mirovnih pogodb, kar se pa sicer dogaja polagoma samo od sebe tudi izven italijanskih predlogov, to pa vedno samo na podlagi možnosti, ki jih daje Zveza narodov sama.

Gotovo je, da se v tem članku prizadeva italijansko zunanje ministrstvo pomiriti posebno Romunijo, posebno ker hoče Gayda izrecno dokazovati, da je italijansko-jugoslovanska napetost v zadnjih dneh nastala zato, da se vsa Mala antanta ponovno trdno sklone radi ostre reakcije, ki se pričakuje s strani Italije proti dogodkom v Trogiru. Italija pa molitilec miru ni storila te usluge.

Pravica je na naši strani!

Revolta v Italiji proti naši državi je bila organizirana! S temi besedami je minister Jeltić točno podal jedno diplomatsko sporočilo, ki je nastalo med nami in fašistično Italijo, ker so neznanec v Trogiru na praznik zedinjenja razbil nekaj kamenitih beneskih levov na starih hišah in zidovih. »V času, ko se na papirju razmešajo narodi in dolé države, v prvi vrsti naša in še posebej Slovenija, je bilo treba pričeti ustvarjati tudi med narodom, italijanskim namreč, razpoloženje za pustolovščino, za katero so zaenkrat začetne poti samo na papirjih; ker pa ni trenutno mednarodni položaj za kakšno kazensko ekspedicijo po vzoru tiste proti Krfu dovolj ugoden, se trogirski levi, za katere se razen bravce Baedekerja nihče na svetu ni zmedel, utegnejo izrabiti za ponikanje naše države pred »kulturnim svetom«. Zato je incident v Trogiru fašistom dobrodošel, za o je bilo ogorčenje med italijanskim narodom z lažmi in pretiravanji po fašističnem tisku umetno ustvarjeno, zato so bile interpelacije naročene in demonstracije organizirane; zato diplomatska demarša. Problem je treba ustvariti ne samo za italijansko javnost, ki ji lažem že preseada in je v tej gospodarski stiski potrebna opojnost imperialnih načrtov, temveč tudi za inozemstvo. Če danes tega problema še ni mogoče izrabiti za dejanske uresničene osvajalnih načrtov, pa vsaj bruno v svojem očesu lahko skrivamo za bilko v očesu nasprotnika: trogirski levi, problem Dalmacije sploh, naj bi bil zasov za kulturno in gospodarsko pustošenje v Julijski Krajini. Zato niso bili trogirski levi toliko preostanek zločinskega benečanskega gospostva, temveč v prvi vrsti simbol zapadne civilizacije, ki so ga barbari z Vzhoda vandalsko uničili! »Ta barbarizem je izrazil gnus v vseh kulturnih državah, je dejal Mussolini v senatu.

Fašistična igra se ni posročila, minister Jeltić jo je s potrebno odločnostjo razgalil. Fašisti bi bili morali pometati najprej pred svojim pragom, v lastni hiši bi bili morali spoštovati pridobitve civilizacije, izpolniti obljube, ki so jih dali Jugoslova-

nom pod Italijo, prav sklicujoč se na kulturne tradicije italijanskega naroda, ne pa uničiti vse kulturno in gospodarsko življenje naše manjšine, šele potem bi imeli pred svojo pravico nastopati kot branilci civilizacije.

Ne samo simboli civilizacije Slovencev, spomeniki M. Vilharja v Postojni in Volarica v Kobariču, ki pač niso imeli nikake zveze s politiko, temveč milijonska premoženja narodnih domov v Trstu, pri Sv. Ivanu, Barkovljah, Pulju in Pazinu, tiskarn v Trstu in Gorici je fašistični skvadrim uničil z ognjem in na fašistični razstavi v Rimu se branilec zapadne civilizacije ponasja s fotografijami gorečega »Narodnega doma« v Trstu, ki naj spominja na ta »pepski čine. Uničeno je vse združeno gospodarstvo, združene zveze in okoli 100 tisoč ljudi je moralo v svet za kruhom. Sole, ki jih je gradilo ubogo ljudstvo s svojimi žulji, so fašisti poitalijancili in iz istrskih cerkva so izgnali slovenski in hrvaški jeziki. Ti ljudje se razburjajo radi mrtvih in kamenitih levov. Razburjajo se v resnici zato, ker so vsa svoja prepačanja za odrešitev Dalmacije naslonili na mrtve kamne, ki spominjajo na gospostvo italijanskih Beneč in ne na živo italijanstvo, na resnične žive Italijane, ki jih v Dalmaciji ni!

Tisti kulturni svet, na katerega so se gospodje v rimskem senatu in to sklicovali, se radi trogirskih levov prav nič ni razburil, temveč je Italijanom pomelil pod nos (gl. n. pr. »Frankfurter Zeitung« od 17. dec.) junaštva, ki so jih peharili na spomenikih v Južnem Tiranu. Nam se kulturnega sveta ni treba bati. Nevarna pa nam utegne zonet postati — kakor že v Versailles — njeega neinformiranost. Prav radi tega je bil potreben nastop znanega ministra v skupščini, kakor je potrebna bolj aktivna propaganda za našo zemljo pod Italijo! V ostalem ram je prav ta diplomatski incident pokazal, da je na mestu budna pripravljenost nas vseh. Italija naj ve, da bomo svojo zemljo branili složno Slovenci, Hrvati in Srbi!

Amerika popušča

Prilavljena je pogajati se glede evropskih dolgov.

Washington, 21. dec. Z. Predsednik Hoover bo imenoval komisijo, katere naloga bo, da izdela obširen načrt, po katerem bo pričela reševati problem vojnih dolgov, vzporedno z raznimi gospodarskimi vprašanji, ki jih bo reševala bodoča gospodarska konferenca. Pri tem bodo upoštevali tudi rezultate razorožilne konference. Ta komisija bo sestavljena iz nekaterih članov kongresa ter uglednih finančnikov in gospodarstvenikov. Ker bo član komisije imenoval Hoover in ne kongres, komisija ne bo imela pooblastila, da sklepa z evropskimi dolžniki kakršnekoli sporazume, temveč bo njen mandat omejen le na to, da pripravi vse potrebno za uradna pogajanja v zadevi vojnih dolgov. Ta komisija bo stopila v zvezo s predstavniki evropskih držav. Na tak način hoče namreč Amerika pokazati svojo dobro voljo napram evropskim dolžnikom. Radi tega je glavna skrb predsednika Hooverja stalno obdržati zvezo z evropskimi dolžniki, ne da bi prevzel pri tem kake nove obveznosti, ki bi kompromitirale problem vojnih dolgov.

V dobro poučenih krogih zatrjujejo, da je v tej zadevi imel Hoover te dni več telefonskih pogovorov z Rooseveltom. Vse pa kaže, da Roosevelt ne namerava niti malo olajšati težkega Hooverjevega položaja, temveč da hoče povsem mirno pričakati 4. marec, da prevzame dolžnost predsednika Združenih držav in v njo tudi vse odgovornosti, ki mu jo nalaga ustava. Značilno je, da je Roosevelt v neki izjavi časnikarjem kritiziral Hooverjevo postopanje ter naglasil, da bi bilo bolj v interesu države, če bi Hoover pričel diplomatskim potom pogajanja z evropskimi državami, ne pa s posredovanjem komisije gospodarskih in finančnih strokovnjakov.

Politika na daljnem vzhodu

Kam z mandžurskim vprašanjem

Pariz, 21. decembra. Zveza narodov, ki se že celo leto zmanjtrudi na trajnem popričen razorožitve sveta, je na tem, da se zaplete v zadevo, iz katere bo jedva izšla zmagovala. To je seveda mandžurska zadeva. Kakor znano, je Zveza narodov izvolila odbor 19 članov, ki naj sestavi za Zvezo resolucijo, kako naj bi se ta problem rešil. Ta odbor je seveda zopet izvolil pododbor petih članov, ki je sicer redigiral neko besedilo oziroma načrt resolucije, ki pa je primoran sedaj konstatirati, da te resolucije nečeta sprejeti ne Kitajska, ne Japonska.

Kitajski zastopnik odločno izjavlja, da Kitajska ne more sprejeti nobene odločitve in se sploh ne misli spuščati v nobeno debato o mandžurski zadevi, dokler Zveza narodov popolnoma jasno in odločno ne zavzame stališča, da se mora v Mandžuriji vpostaviti suvereniteta Kitajca in da se vsled tega mora v prvi vrsti likvidirati od Japoncev ustvarjena neodvisna država (Mančuko).

Razume se, da japonski delegat resolucije pododboru 19 članov ne more sprejeti zato, ker se ta resolucija naslanja na protislovne teze znanega Lyttonovega poročila o mandžurskem vprašanju, katero poročilo je po mnenju Japonske vrhutega vsled priznanja Mančukoa od strani Japonske zastarano. Japonci tudi spretno izrabljajo konstatirano Lyttonovega poročila, da sedanja kitajska vlada ne more vpostaviti reda v Mandžuriji in zato izjavlja, da je povratek k prejšnjemu stanju praktično in faktilno nemogoče.

Kar se tiče velesil, je njihovo stališče prej ko slej nejasno in se spreminja dan na dan.

kov. Iz te izjave se vidi, da Roosevelt neče sodelovati s Hooverjem pri sestavljanju te komisije. Hoover pa se bo skušal izogniti vsem diplomatskim pogajanjem radi tega, ker bi lahko iz njih izhajale kake nove obveznosti, ki bi jih moral Hoover prevzeti na sebe in se izpostaviti nevarnosti, in ravno zato je poveril mandat za pogajanja z evropskimi dolžniki omenjeni komisiji.

Zatrjujejo, da so najintimnejši sodrujnik predlagali Hooverju, da spremeni svoj sklep ter da mandat za direktna pogajanja z evropskimi dolžniki poveri namesto omenjeni komisiji, svojemu zaupniku, ki naj bi vodil pogajanja brez nevarnosti. Ker bi se Hooverjev zaupnik po prvem sestanku s predstavniki evropskih držav vrnil v Washington in nato morala ponovno odpotovati v Evropo, bi med tem čas pretekel in Hoover bi srečno pričakal rešilni 4. marec, ki ga bo rešil težkih skrbi in velike odgovornosti.

Ma la a-tarfa ne bo plačala

Pariz, 21. dec. »Journal« poroča iz Belgrada, da so države male antante sklenile, da svojih vojnih dolgov ne bodo plačale, ker so Nemčija in druge reparacijske dolžnice praktično oproščene svojih obveznosti. Rumunski zunanji minister Titulescu pride danes ali jutri v Pariz, kjer bo ostal do božičnega večera. Razpravljalo bo z Boncourjem o čisto internih problemih male antante in tudi o zadnjih pogajanjih med Romunijo in Italijo. Pri sedanjih pogajanjih za obnovo trgovinske pogodbe je stavila Italija »endencijsno dodatno zahtevanje, da ostane Romunija v konfliktu med Italijo in neko tretjo državo nevtralna.

Zli se, da Francija kljub svojemu najnovejšemu paktu z Rusijo, japonsko stališče slej ko prej podpira. Francoski diplomati so mnenja, da je najboljšje, če se zadeva »kolikor mogoče zavlačuje in rešitev prepusti času...

Nemški inženirji na Kila'shem

Berlin, 21. dec. »12-Uhr Blatt« poroča, da je kitajska vlada sklenila poveriti nemškim inženierjem nalogo, da regulirajo in zajeze reko Hoangho, ki povzroča vsako leto strahovite poplave in nepregledno škodo. Nemški inženierji že delajo hidravlične poskuse v bližini bavarskega jezera Walchen.

Radija vedno več

Pariz, 21. dec. »Le Journal« poroča, da so odkrili v Kanadi velike množine smolne svetilice, ki daje v 10 tonah 1 gram radija. dočim smolna svetilica v belgijskem Kongu daje 1 gram šole na 40 ton. Ležišča so v Kanadi tako velika, da bo belgijsko pridobivanje radija popolnoma zaostalo.

Zrel poklic

Pariz, 21. decembra. Sloviti francoski radiolog Haret je umrl. Pri svojih raziskovanjih si je nakopal težke radijske opekline in so morali zdravniki izvršiti na njem več amputacij.

Dunajska vremenska napoved: Ne bo nobene izpremembe.

Potreba dobrega časopisa

Kot vsakdanji kruh...

Da spada danes časopisje med tiste potrebe slehernega, ki jih označujemo z »vsakdanjim kruhom«, bo težko kdo zanikal, saj kdor ni analfabet, ne prebije brez časnika, in če ga ne more ali noče naročiti ali kupiti sam, si ga izposodi ali pa gre brat v kavarno, gostilno ali na deske pred uredništvom. Pa še analfabet se zanima, kaj piše ta in ta list in hodi vpraševati in poslušati tiste, ki ga hero — negleda na ineratni del, ki se ga danes poslužuje vse od industrijskega veleobrata do najubornejšega delavca in brezposelnega. Za nas katoličane je pa posebno važno in vzpodbudno, s koliko daljkovidnostjo in širokogrudnostjo umevajo to potrebo našega časa katoliški cerkveni krogi. Naj navedemo iz najnovejšega časa le tri primere.

Dne 10. decembra je sprejel Pij XI. italijanske diake in diakinje, ki so včlanjeni v zvezo katoliških akcij. Pri tej priliki se je sv. oče v svojem odgovoru posebno dotaknil časnikarstva in dejal, da mu je bil v njegovi mladosti nekdo svetoval, da naj bere čim manj časnikov, ker da je to izguba časa. »Danes pa«, je nadaljeval papež, »so drugi časi. Danes je čas, da se katoliška tiskovina izobrazba potrebna in za katoliške kroge nastaja potreba, da se zanimajo za katoliški tisk, ga sodelovanjem podpirajo in z denarnimi sredstvi pospešujejo... Po drugih delalah dokazujejo katoličani gorečo vneto za svoje časopise, kakor v Holandiji, kjer imajo katoličani, čeprav so v manjšini, velik prvovrsten dnevnik, v Franciji, Belgiji in celo v obubožani Avstriji. Družba pa je v Italiji, je rekel papež, kjer je katoliški tisk zelo neznan in ima le malo naročnikov. Dostikrat opaja v rokah katoličanov vse mogoče liste, samo katoliških ne, ki bi jim vendar morali dati prednost. »Veliko poprišče za apostolat je v čitanju in širjenju katoliškega tiskarstva. Tako Pij XI.

Naslednji dan, to je 11. decembra, so praznovali v Genovi »dan dobrega tiskarstva. Ob tej priliki je objavil katoliški list »Il Nuovo Cittadino« poziv genovskega kardinala nadškola Minoretija. Kardinal opozarja, da je danes v celi Italiji samo pet izrazito katoliških listov, in da vsi skupaj nimajo toliko naročnikov, kakor en sam velik liberalni dnevnik v Milanu. Sprito teh razmer razpravlja kardinal o tem, kaj morajo storiti italijanski katoličani, da dohitijo katoliško časopisje v vsemestih. — Katoliška publicistika je imela v novejšem času sijajne zastopnike — kakor na pr. znamenitega dnevnikega pisatelja Davida Abertaria —; manjkala je pa temu tisku doslej smotrna, dobro izvedena organizacija in tehnična izpopolnitev. Razen tega se je ob spravi cerkve in države v Italiji veliko moči razcepilo: danes pa je dana možnost za velik razmah katoliškega tiskarstva, če se bodo katoličani ravnali po nasvetih sv. očeta in višjih papežev.

Lačni vdira'o v trgovine

Berlin, 21. dec. »tg. Danes dopoldne so se zopet ponovili napadi na trgovine v živili v južnih delih Berlina. V neko tako trgovino so vdrl trije mladi moški z revolverji in ukradli živil za 120 mark. Sličen napad je bil izvršen tudi na mesnico, v katero je vdrl deset oseb ter ukradlo klobase in gosi. Pozneje so nastali nemiri brezposelnih, ki so demonstrirali v Yorks rase. Vdrl so v tamkajšnji okrajni urad in zahtevali takojšnjo pomoč od okrajnega župana. Proti njim je nastopila policija, narkar so brezposelni napadli in zbili nekaterim stražnikom čake z glave. Končno se je policiji posrečilo potisniti demonstrante iz urada. Ti pa so se knalu zopet zbrali v sosednjih ulicah in napadli trgovino s surovim maslom, razbili okna in maslo odnesli. Policija je zajela samo tri demonstrante, drugi pa so ušli.

Naknadni krediti odobreni

Belgrad, 21. dec. 1. Po razpravi o trogirskem levu je predsednik senata odredil petminutni odmor. Po odmoru so bili sprejeti naknadni in izredni krediti za proračunsko leto 1932-1933. Poročilo odbora je podal senator Daka Popović, za njim pa je govoril minister za socialno politiko in narodno zdravje, ki je obrazložil predložene naknadne kredite. Senator Jovanović je ostro napadel postopanje vlade, njeno prosvetno in finančno politiko ter izjavil, da bo glasoval v podrobni razpravi proti tem kreditom. Dr. Kramar je nato izjavil, da bo vlada vpoštevala vsa predložena mnenja raznih senatorjev in izdelala finančni zakon za l. 1933-1934. V načelu je nato glasovalo za naknadne kredite 36 senatorjev, 2 pa sta glasovala proti. Pri podrobni razpravi sta govorila še Hribar in dr. Franče. Nato so bili naknadni krediti sprejeti s 42 glasovi proti 2 glasovoma. S tem je bila dopoldanska seja zaključena ter se je nadaljevala popoldne ob 5. Na tej seji so bili sprejeti zakonski predlogi o pokojnini hčerki pokojnega bana Laginje, vdovi pokojnega Kociča kakor tudi priznanje 10 let za pokojnino učiteljici Draškovičevi, ki je osepela v službi. Prihodnja seja senata bo sklicana pismono.

Bolnšnica v Brežicah

Brežice, 21. decembra. Javna bolnišnica v Brežicah razglašja, da so adaptacijska dela v bolnišniškem poslopu končana in da spot sprejema bolnike neomejeno. Izjema so le porodnice, od katerih bodo tudi nadalje sprejete samo one, ki jim je izrecno potrebna zdravniška pomoč. To pa zato, ker bolnišnica še nima urejenega porodniškega oddelka.

stirjev.

Taistega 11. decembra letos je objavil freiburški nadškof dr. Conrad Grüber v jubilejni številki »Freiburger Tagespost« kritično razpravo o potrebi tiska in posebej o nalogah katoliškega tiska. Med drugim piše: »Tisk po svojem bistvu ni nič drugega kakor orjaško povečana, trgovsko in tehnično izvedena naravna vedoželjnost in težnja po priobčenju. Nemirni človeški duh potrebuje vedno novih pobud in vtisov. Pri tem velja zakon, da z naraščanjem znanja narašča tudi vedoželjnost. — Vsako znanje, ki si ga pridobimo, nam ne pade v naročje kakor miren dobiček, marveč sili zopet dalje, kakor zaježena sila, ki se hoče razširiti. Vsa naša spoznanja stremijo za tem, da postanejo splošna last ali vsaj last več njih, k čemur pomaga naš nagon, da priobčimo drugim, kar vemo.«

Tem na ranjim vzrokom se pridružujejo še zunanji: novodobno premikanje v ustroju družbe, ki povzroča, da postajajo ljudje dalekovidnejši in svetovno orientirani; dalje dejstvo, da so ljudje po gospodarskem življenju mnogo bolj odvisni drug od drugega kakor pred petdesetimi leti. »Trgovski in oglašni del naših listov ima zato — neglede na denarni trg — mnogo večji pomen, kakor nekateri komajda slutijo. Tisk je ponudba in povpraševanje ob enem, hvalospev preizkušenejšega starega in glasnik pojavljajočega se novega, je gospodarsko dražilo in obenem svarilo.«

»Posebno pa je pospešila razvoj tiskarstva — nadaljuje nadškof — »demokratska misel. Državlani so prisljeni, da se resneje brigajo za splošno zadevo kakor v monarhično-absolutnih razdobjih. Moč in čena sta kot državljanska odgovornost za narodno celoto. S tem je utemeljeno zlasti politično časopisje... Pa tudi izrazito nepolitičen človek, če hoče sploh biti kulturni človek, potrebuje bolj ali manj dnevnega časopisa... Dejansko zajemajo milijoni ljudi svojo kulturo skoraj izključno iz časopisa, tako da je postalo duševna hrana in glavni vzgojitelj ljudstva.«

Časopisje je postalo obraz časa in zrcalo življenja. V njem gre mimo nas življenje v svoji vedri in pretresljivi podobi... Celo oglašje dobivajo, če jih zajamemo z globljo dušo, notranjo vrednost in splošno človeški pomen.

Seveda poznamo tudi zlorabo tiska. Toda star pregovor pravi: Zloraba ni pravo rabo. Časopisje je dvorezen meč. Pospeševati more krivice, zlorabo in pravno gnulobo, more pa tudi vse to izgositi in močito dvigati glas za slobodo, za sibo, za tiste, ki se njihovi vesti godi nasilje.

Po vseh teh razlogih in ugotovitvah je izpričana potreba vestno usmerjenega katoliškega časopisa. To je naravna vez, ki veže med seboj katoliške ljudi posameznih dežel kakor tudi celega sveta.

Krasne, vsega vpoštevanja vredne besede!

Izpremembe v deviznem pravilniku

Finančni minister je odredil, da se pravilnik o reguliranju prometa z devizami in valutami dodajo ti-le štirje členi za čl. 19:

Čl. 19 a: Vsako poslovanje z devizami in valutami, domačim denarjem in vrednostnimi papirji, ki nasprotuje predpisom deviznega pravilnika ter vsem ostalim odlokom in naredbami, izdanim v njegovo dopolnitev, kakor tudi vsako delo, ki bi neeredno ali posredno škodljivo vplivalo na vrednost dinarja, bo kaznovano z denarno kaznijo.

To velja tudi za poskus in za pripravljajna dela.

Višina denarne kazni se bo odmerila po svobodni oceni finančnega ministra.

Čl. 19 b: Vrednote, ki so predmet poslovanja, protivnega predpisom, označenim v prejšnjem členu, se bodo odvzele osebam, proti katerim se uvede postopanje, in čuvali v depozitu pri deviznih uradnih do razprave.

Iz teh depozitov se bodo na prvem mestu plačevale denarne kazni, ki bodo odmerjene dolžnim storilcem. V slučajih, kjer se ne bodo našli krivci, se bodo odvzele vrednote konfiscirale v korist državne blaginje.

Čl. 19 c: Preiskava o vseh teh delih se bo vršila z organi finančnega ministra in po drugih osebah, ki jih bo za to finančni minister pooblastil, s pregledom blaginje, knjig, korespondence in ostalih dokumentov.

Glede odkrivanja del na ta ali drugi način (če ga primejo pri delu, poskusu ali pripravljajnih delih) se bo vršilo zapisniško zaslišanje oseb, odgovornih za ta dela.

Zapisnik o zaslišanju in referat oddelka državnega računovodstva (čl. 19) sta podlaga za formulacijo odloka glede teh dejanj.

Čl. 19 d: Osebam, ki s svojim delom doprinejejo k temu, da so kaznovani storilci del, označenih v čl. 19 a, se bo dodeljevala od plačane kazni denarna nagrada, katere višina bo odredil finančni minister v vsakem posameznem slučaju po svobodni ceni, potem ko postane odlok o kazni izvršen. V breme plačnih kazni se bodo izplačevali tudi pni stroški kontrolnih organov za izgovanje z devizami in valutami.

Vsote, ki bodo plačane po izvršenih odlokih, se bodo polagale pri Narodni banki in po izplačilu označenih nagrad ter potnih stroškov in predač koncem proračunskega leta glavni državni blaginji kot izredni dohodek.

Plačila se bodo vršila po nalogih oddelka državnega računovodstva — devizno-valutni posli — na podlagi odloka finančnega ministra.

Belgrad, 21. dec. 1. Napredovali so za višje inšpektorje 5. skupine: Franjo Urbas, Ivan Koren, Vinko Rojnik, Milorad Stori in Peter Kremer.

Belgrad, 21. dec. 1. Na predlog trgovinskega ministra je ministrski svet dovolil, da se smeta poslužiti 5. zakona o zaščiti kmetia Srpska posojilnica d. d., Erdereka, in Vrsacka ljudska banka d. d., Vrsac.

Kam?

VSI NA RAZSTAVO RADIOAPARATOV!

MIKLOŠIČEVA G. 7. POLEG "UNIONA"

ODPRTO DO 31. XII 1932. VSTOPNINE PROSTO.

Radio Ljubljana
"Radio Ljubljana"